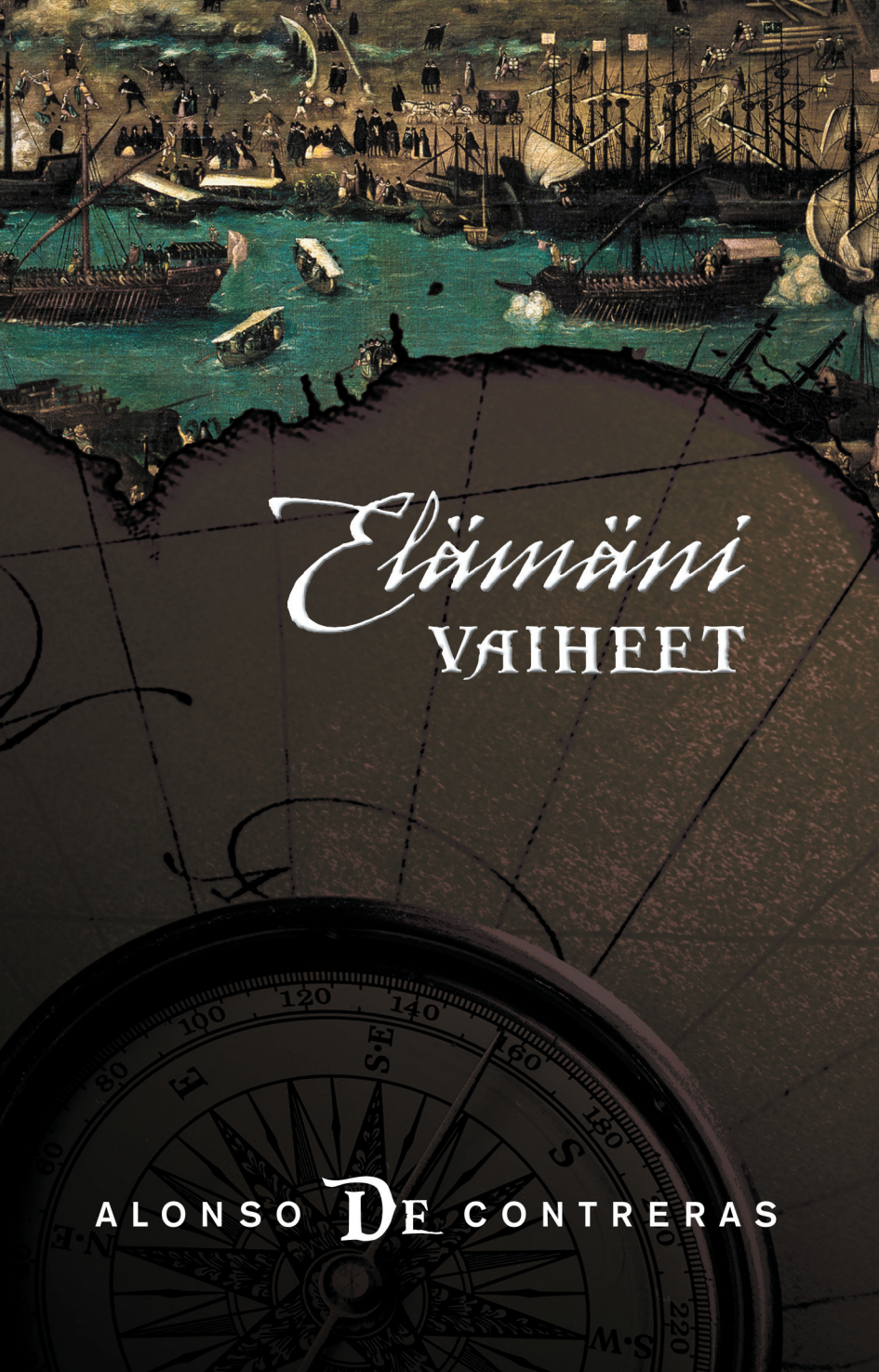

Elämäni VAIHEET

ALONSO **D**E CONTRERAS

Elämäni vaiheet

Alonso de Contreras

Elämäni vaiheet

Suomennos ja esipuhe
Aarno Saleva

Turku 2011

Alkuteos: Vida de este Capitán (1633)

Suomennoksen © Aarno Saleva & Faros-kustannus Oy

ISBN 978-952-5710-19-9

Painopaikka: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa.

Faros-kustannus Oy
www.faroskustannus.fi

Sisällys

<i>Lukijalle</i> , Aarno Saleva	6
Alonso de Contreras: <i>Elämäni vaiheet</i>	13
Ensimmäinen kirja	14
Toinen kirja	83

Lukijalle

Espanjan tunnetuimpiin nykykirjailijoihin kuuluva Arturo Pérez-Reverte (s. 1951) on käyttänyt hyväkseen osittain suomeksi käännettyssä historiallisten romaanien sarjassaan *Kapteeni Alatriste* Alonso de Contrerasin (1582–1641) omaelämäkertaa, joka on Espanjassa julkaistu nimellä *Vida de este Capitán*. Contreras vilahtaa ohimennen sivuhenkilönä myös sarjan toistaiseksi viimeksi ilmestyneessä osassa *Corsarios de Levante* (2006, ei suomennettu).

Kapteeni, Maltan ritari Contreras pani paperille elämäkertansa pääosan 51-vuotiaana helmikuussa vuonna 1633 vain kymmenessä päivässä. Kertomus katkeaa yllättäen, eikä kirjoittajan loppuvaiheita juuri tunneta. Käsikirjoitus unohtui yli kolmeksisadaksi vuodeksi Madridin arkistoihin, kunnes se ilmestyi eräässä historiantutkijoiden aikakauskirjassa.

Contreras ei ollut suurta syntyperää. Hänen vanhempansa olivat varattomia, mutta eivät suinkaan kurjalistoa. En pitäisi mahdollisena, että he olisivat kuuluneet hidalgoihin, alempaan aatelis-
toon, jonka jäsenet saattoivat olla usein hyvinkin köyhiä eivätkä juuri eronneet talonpojista. Vaati-
matonta alkua oli esimerkiksi myös kuuluisa kon-
kistadori, Perun kukistaja Francisco Pizarro, jonka
kerrotaan poikana paimennelleen sikoja, niin hi-
dalgo kuin olikin. – Sanottakoon sivumennen, että
espanjalaiset sotilaat, rivimiehiä myöten, pitivät
itseään aatelismiehen veroisina: heidän palvelivat
kuningasta ja olivat jotain muuta kuin tavalliset
maalaiset! On kuvaavaa, miten Contreraskin pu-
huttelee sotilaitaan: ”Señores!”

Contrerasin syntyperästä kertoo niin ikään se,
että Alonso-poika kävi koulua isänsä kuollessa, ja
hän mainitsee ohimennen enonsa (tai setänsä)
toimineen korkeahkossa virassa, Portugalin posti-
mestarina. Contreras tähdentää myös vanhempien-
sa ja sukunsa olleen ”vanhoja kristittyjä” (*cristianos
viejos*), mikä saattoi olla elintärkeä seikka, jos joutui
inkquisition kynsiin. Koulunkäynti sai kuitenkin
äkkilopun, kuten Contreras kertoo, hänen tapettu-
aan toverinsa. Neljätoistavuotias poika, jonka ikä
säästi ankarammalta tuomiolta, karkotettiin vuo-
deksi Madridista ja hän oleskeli tuon ajan suku-
laisensa, papin, luona Ávilassa. Nähtävästi Alonso
sai papin toimesta karkotusvuotenaan sellaiset
eväät, että hän pysyi koko ikänsä hurskaana katoli-
laisena, mutta hänellä oli silti avoin mieli tieteen

uusille saavutuksille, jotka olivat tarpeen merenkulkijalle ja karttojen laatijalle. Contrerasin reitiselostuksia Välimereltä käytettiin vielä kauan hänen aikansa jälkeen, ja ne ovat säilyneet kirjas-toissa.

Espanjalaisen herrasmiehen valittavana oli kolme elämänuraa: kuninkaan, armeijan tai kirkon palveluksessa, siis virkamiehen, sotilaan tai papin ura. Kaikki muu katsottiin kunnialle sopimattomaksi. On kuvaavaa, miten nuori Alonso de Contreras suhtautui käsityöläisammattiin karkotuksesta palattuaan: äiti oli ilmoittanut hänet hopeasepän oppilaaksi, mutta kun hopeasepän vaimo ojensi pojalle ämpärin ja käski hakea vettä, tämä paiskasi sangon takaisin ja kieltäytyi ryhtymästä vedenkantajaksi. Niin sanotut ”hyödylliset” ammatit, kaupankäynti tai käsityöläisen tehtävät eivät soveltuneet herrasmiehelle. Ei siis ihme, että jo Contrerasin aikana Filip II:n luoma imperiumi, jossa ”aurinko ei milloinkaan laskenut”, alkoi osoittaa rapistumisen merkkejä. Välimerellä, jossa kertomus suurimmalta osin liikkuu, Espanjan merimahti oli vielä voimissaan, koska Lepanton meritaistelun (1573) ja Rhodoksen epäonnistuneen piirityksen jälkeen osmanien laivastot eivät olleet enää niin iskukykyisiä kuin 1500-luvun alkupuoliskolla. Turkkilaisten laivojen lisäksi siellä kahakoitiin jatkuvasti Pohjois-Afrikan rannikon muslimien kanssa. Molemmipuolinen ryöstely ja kaapparitoiminta oli lähes jokapäiväistä ja kaiken lisäksi onnis-

tuessaan hyvin tuottoisaa, kuten Contreras pian huomasi.

Välimeren ulkopuolella Espanja oli saanut voimakkaita kilpailijoita, protestanttiset Englannin ja Alankomaat, jonkin verran myös Ranskan. Kaupankäynnin painopiste alkoi siirtyä valtamerille. Euroopan suojaaminen meren puolelta osmanien hyökkäyksiltä (tapahtuihan viimeinen eli Wienin piiritys niinkin myöhään kuin 1683) oli silti vielä Espanjan sekä Maltan ritarien tehtävänä.

Alonso de Contreras sanoo heti alkajaisiksi olevansa johanniittaritari eli Maltan ritari. Sillä sietikin ylpeillä, jos oli aloittanut sotilasuransa kokon apupoikana ja hyväksytty aristokraattisen ritarikunnan riveihin. Kaiken lisäksi Contreras oli saanut ritarin arvonsa paavilta – Barberini-sukuiselta Urbanus VIII:lta, juuri siltä paavilta, joka antoi Berninin tehtäväksi luoda barokki-Rooman.

Espanja oli ollut vielä vähän aikaa sitten Euroopan pelätyin sotilaallinen mahti, mutta Alankomaiden vapaustaistelu ja Suuren Armadan epäonnistuminen olivat näyttäneet, että aika oli ajanut ohi. Contreras korostaa monessa kohdassa englantilaisten laivojen olevan parempia purjehtimaan kuin espanjalaisten ja kehuu brittiläisten merimiesten laivojenkäsittelytaitoa. Eikä mennyt kauan, kun kuuluisat espanjalaiset jalkaväen nelikulmiot, terciot, osoittautuivat taktisesti auttamatta vanhentuneiksi Rocroin taistelussa 1643.

Sotilaallisen vaikutusvallan heiketessä koitti Espanjan kirjallisuuden ja taiteen ”kultainen kau-

si”, *sieclo de oro*. Sellaiset taiteilijat kuin Velázquez, Murillo ja Zurbarán osoittivat olevansa jotain muuta kuin pelkkiä italialaisen tradition jäljittelijöitä. Cervantes oli vastikään kuollut (1616), mutta jo iäkäs Lope de Vega jatkoi ennätyksellisen runsaslukuisten (n. 500) näytelmiensä tehtailua. Kuten Contreras itsekin mainitsee, ”Espanjan Feniks-lintu, Lope de Vega” on kirjoittanut hänen vaiheitaan sivuavan näytelmän *Kuningas vailla valtakuntaa* (*El Rey sin Reino*). Lope de Vega oli Contrerasin henkilökohtainen ystävä ja majoitti hänet joksikin aikaa kotiinsa. Kirjailija kehui kapteenia sanoen: ”Te olette sellainen mies, jonka kanssa voisi vaikkapa jakaa viittansa.” Kaiken lisäksi myös Lope oli Maltan ritari, saman paavin palkitsema kuin Contreraskin, tosin kirjallisten ansioittensa vuoksi.

Kristittyjen ja maurien (tai turkkilaisten) suhteet, Contrerasin kertoman mukaan, eivät olleet yksioikoisen vihamieliset. Vaikka oltiin vihollisia, neuvottelutilanteissa noudatettiin diplomaattisia sääntöjä, ja oli tavallista, että vastapuolet tällöin antoivat toisilleen lahjoja, joskus varsin runsaita. Rauhantila vallitsi kuitenkin harvoin, ja normaalia oli, että voittaja teki nopeasti selvää tappiolle joutuneista. Jos näillä oli onnea, he saivat pitää henkensä mutta joutuivat orjiksi tai odottelemaan lunnaiden maksamista, mikäli olivat tarpeeksi varakkaita.

Muistelmissaan Contreras saa monta kertaa karvaasti huomata, miten korkeitten herrojen lupaukset ovat usein tyhjää ilmaa. Kun hän lähtee

peräämään rästissä olevia palkkasaataviaan aina kuninkaalle asti, hän saa kyllä auliita lupauksia mutta sihteerin tai rahastonhoitajan luo tullessaan kuulee, että valtion kassa on sillä hetkellä tyhjä. Kun hän muistuttaa hänelle luvasta virasta, todetaan, että se on jo annettu jollekin toiselle. Selitys on tietenkin se, että majesteetti vastaanotollaan, kaikkien anelijoiden läsnä ollessa, joutui esiintymään avokätisenä eikä hänen sopinut kieltäytyä pyynnöistä. Sitä paitsi hän ei ollut perillä valtion kassatilanteesta yhtä hyvin kuin alaisensa. Joskus myös sihteeri viivyyttää tahallaan Contrerasin asiaa pelkkää pahantahtoisuuttaan, valtaansa osoittaakseen.

Alonso de Contrerasin kertoman kohdalla voidaan tehdä sama kysymys kuin kaikkien omaleimäkerran sepittäjien: puhuuko hän totta? On selvää, ettei Contreras tiedä, mitä muualla tapahtuu ja että hän kertoo yksityisen ihmisen kokemuksista tapahtumain vyöryssä. Faktat voidaan säilyneitten dokumenttien perusteella todeta oikeiksi tai vääriksi, mutta millaisena kertoja esittää oman osuutensa? Tuntuu siltä, että hän ei salaa niitä seikkoja, jotka voisivat saattaa hänet negatiiviseen valoon. Esimerkiksi hän kertoo aivan avoimesti tappaneensa vaimonsa ja tämän rakastajan (tosin hän on raaputtanut käsikirjoituksen sanat ”tapoin heidät” ja kirjoittanut päälle ”he kuolivat”). Hän ei myöskään peittele pariin maurilaiseen vankiin kohdistamaansa julmuutta, mutta sitä

ehkä lievittää siinä tilanteessa suuttumus, jota kristityt tunsivat kaatuneittensa silpomisesta.

Näitä voimakkaita kuvia lieventävät monet positiiviset piirteet. Vaikka hän on ankara järjestyksenpitäjä, hän on ehdottoman oikeudenmukainen ja pitää aina heikompien puolta. Sitä osoittaa esimerkiksi toiminta hallintoviranomaisena Etelä-Italian Nolassa Vesuviuksen purkauksen aikana tai Aquilan pienessä vuoristokaupungissa.

Alonso de Contreras näyttää myös pysyneen koko ikänsä vilpittömästi katolisen kirkon uskollisena kannattajana. Sovittaakseen vaimonsa surman hän päätti vakavissaan ryhtyä erakoksi ja asetui yksinäiseen majaan ja, niin kuin hän toteaa, aikoi elää siellä katuen ja paastoten kuolemaansa saakka. Mutta se, että niin ei tapahtunut, ei riippunut hänestä. Kohtalokkaat tapahtumat tulivat väliin, eikä Alonso de Contreras saanut elää loppuikänsä erakkona ”ja tehdä paljon ihmetekoja”, kuten hän itse toivoi.

Aarno Saleva

Madridissa syntyneen
kapteeni Alonso de Contrerasin,
Johanniittain ritarikunnan ritarin ja
kastilialaisen *encomiendan** haltijan elämä,
syntymä, vanhemmat ja kasvatus
hänen itsensä kertomana

Elämäni vaiheet siitä alkaen, kun astuin kuninkaan palvelukseen neljäntoista ikäisenä, mikä tapahtui vuonna 1597, vuoden 1630 lopulle, lokakuun 1. päivään, jolloin aloitin tämän kertomuksen.

* Contreras sanoo olevansa ”kastilialaisen *encomiendan*” haltija. Kysymyksessä on tavallaan eläke, joka annettiin ansioituneille tai ikääntyneille ritarikunnan jäsenille. Ritarikunnan maaomaisuus eri maissa oli jaettu tällaisiin *encomiendoihin*, ja haltija sai käyttää hyväkseen siitä saatavat tulot, mutta oli myös velvollinen pitämään huolta *encomiendastaan*. Contrerasin hallitsemat tilukset sijaitsivat Leónin alueella.

ENSIMMÄINEN KIRJA

Kapteeni Alonso de Contrerasin, Johanniittain hengellisen ritarikunnan jäsenen, syntyperäisen madridilaisen syntymä, kasvatus ja vanhemmat

Synnyin Madridin sangen kuuluisassa kaupungissa kuudentena tammikuuta 1582. Minut kastettiin San Miguelin seurakunnassa; kummeinani olivat Alonso de Roa ja Maria de Roa, äitini veli ja sisar. Vanhempani olivat nimeltään Gabriel Guillén ja Juana de Roa y Contreras. Halusin ottaa äitini sukunimen astuessani poikana kuninkaan palvelukseen, ja kun olin syyllistynyt tähän virheeseen, en voinut sitä korjata, koska palveluspapereissani kuljin Contrerasin nimellä kuten tähänkin asti, ja niin minut tunnetaan sen nimisenä. Niinpä huolimatta siitä, että kasteessa sain nimekseni Alonso de Guillén, olen nyt Alonso de Contreras. Vanhempani olivat vanhaa kristittyä sukua, jossa ei ollut maureja tai juutalaisia tai inkvisition tuomit-

semia, kuten voidaan havaita kertomukseni edistysessä. He olivat köyhiä ja elivät 24 vuotta avioliitossa, niin kuin Pyhä Äitimme Kirkko määrää. Sinä aikana he saivat kuusitoista lasta, ja isäni kuollessa elossa oli kahdeksan: kuusi poikaa ja kaksi tyttöä ja minä olin lapsista vanhin. Isäni kuollessa kävin koulua ja kirjoitin viivoitetulle paperille.

Samoihin aikoihin Madridissa tehtiin turnajaiskenttää Segovian sillan viereen, jonne pystytettiin teltoja, ja koko kulmakunta saapui katsomaan tuota uutuutta. Yhdessä erään toisen pojan kanssa, jonka nimi oli Salvador Moreno ja jonka isä toimi oikeudenpalvelijana, jättäydyin pois koulusta ja menimme katsomaan kenttää. Seuraavana päivänä ollessani koulussa opettajamme käski minun hiipiä takaapäin avaamaan housunnapit kumppaniltani, koska piti minua rohkeana. Mielihyvin tein työtä käskettyä, mutta opettaja hiipikin taakseni ja puijasi minua: hän käski minun laskea housuni kinttuihin ja hakkasi minua niin että vuosin verta. Tämä tapahtui toverini isän kehotuksesta, hän näet oli varakkaampi kuin minun isäni. Niinpä lähdimme koulusta ja menimme Plaza de la Concibición Jerónimalle kuten tavallista, ja koska saamani iskut kivistivät kovasti, vedin esiin kynänteroitusveitseni ja paiskasin Salvadorin maahan suulleen ja aloin lyödä häntä, ja kun minusta tuntui, että se ei tehnyt hänelle pahaa, käänsin hänet selälleen ja hakkasin häntä mahan seutuville. Ja kun kaikki pojat sanoi-

vat että hän oli kuollut, livistin tieheni ja menin illalla kotiin niin kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Sinä päivänä meillä oli puute leivästä, ja äitimme oli antanut jokaiselle meistä neljän realin hintaisen piirakan. Ollessani syömässä sitä ovellemme hakattiin, ja kysyttäessä kuka siellä oli, vastattiin: oikeuden edustaja. Silloin menin talon yläkertaan ja ryömin äitini vuoteen alle. Sisään astui oikeudenpalvelija, etsi minua ja löysi minut, tarttui ranteeseeni ja sanoi: ”Sinä petturi olet tappanut poikani!” Minut vietiin vankilaan ja koetettiin saada tunnustamaan. Kielsin kerta toisensa jälkeen, ja seuraavana päivänä tultiin taas luokseni ja tuotiin mukana 22 poikaa, ja kuulusteltaessa oikeuden puhemies sanoi minun hakanneen kynäveitsellä vastustajaani. Sanoin, että se en ollut minä vaan joku toinen poika. Silloin pojat alkoivat mukiloida toisiaan oikeussalissa, ja jokainen väitti, että syyllinen oli joku muu, niin että oli täysi työ saada meidät lopettamaan tappelu ja ulos salista. Loppujen lopuksi uhrini isä oli niin taitava, että hän parissa päivässä osoitti minut syylliseksi. Mutta kun oikeus totesi minut alaikäiseksi, mielipiteet kävivät ristiin, ja lopulta minut pelasti nuoruuteni. Minut tuomittiin karkotettavaksi kaupungista viiden peninkulman päähän vuoden ajaksi, ja jos rikkoisin sitä vastaan, karkotusaika kaksinkertaistuisi. Niin lähdin siltä seisomalta kärsimään rangaistustani, ja

Madridissa syntyneen
kapteeni Alonso de Contrerasin,
Johanniittain ritarikunnan ritarin
ja kastilialaisen encomiendan haltijan
elämä, syntymä, vanhemmat ja kasvatus
hänen itsensä kertomana.

Alonso de Contreras (1582–1641) oli espanjalainen sotilas,
merirosvo ja seikkailija, jonka omaelämäkerta on poikkeuk-
sellisen rehevä näköala 1600-luvun Välimeren maailmaan.
Cervantesin aikalainen kuvaa purjehduksiaan Pohjois-
Afrikan rannikolta Kreikan saaristoon ja Länsi-Intiaan ja
taistelujaan niin turkkilaisia kuin englantilaisiakin vastaan.
Contrerasin *Elämäni vaiheet* on omaelämäkerrallisen
kirjallisuuden klassikko.

ISBN 978-952-5710-19-9

kannen maalaus:
Alonso Sánchez Coello
(1531–88): Vista de Sevilla,
Museo Nacional del Prado
Kansi: Mari Palkén

www.faroskustannus.fi

FAROS